

Νεοφιλελευθερισμός και η Κατάσταση της Προηγμένης Παγκόσμιας Οικονομίας—Μπορεί ο Τυφλός να Θεραπεύσει τον Ανάπηρο;

Του Χ. Πολυχρονίου

10 Οκτωβρίου 2011

Οι κρίσεις είναι ενδογενές χαρακτηριστικό του καπιταλισμού. Αυτό το γνώριζε πολύ καλά ο Μαρξ. Εξίσου καλά το γνώριζαν ο Κέυνς και ο Μίνσκι. Οι νεοφιλελεύθεροι, από την άλλη μεριά, τείνουν να πιστεύουν ότι η κρατική δράση είναι αυτή που προκαλεί αναταραχή στις αγορές και οικονομική αστάθεια.

Ποιος είπε ότι η οικονομική επιστήμη δεν είναι ιδεολογικά προκατειλημμένη και δεν πάσχει από πολιτική μεροληψία; Τριακόσια χρόνια χρηματοπιστωτικών και οικονομικών κρίσεων δε λένε απολυτως τίποτα στους αδιάλλακτους νεοφιλελεύθερους, που επιμένουν στην ύπαρξη της αυτορρυθμιζόμενης αγοράς, θεωρούν απόλυτη αλήθεια τη θεωρία της προς τα κάτω διαρροής του πλούτου και, μέχρι προσφάτα, υποστήριζαν, όπως έκανε το 2003 ο βραβευμένος με Νόμπελ οικονομολόγος Robert Lucas, ότι το «κεντρικό πρόβλημα της ύφεσης-πρόληψης έχει λυθεί.»

Με τόσες πολλές λανθασμένες υποθέσεις να καθοδηγούν τον αγοραίο φιλελευθερισμό δεν προκαλεί απορία το γεγονός που οι νεοφιλελεύθεροι έχουν αποτύχει να βγάλουν τα σωστά συμπεράσματα από την εμπειρία της Μεγάλης Ύφεσης του '30 και έκαναν στραβά μάτια στις πραγματικές αιτίες της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης του 2007–08 και στην οικονομική υποχώρηση που ακολούθησε.

Στην περίπτωση της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης του 2007–08, ήταν ένας αδέσμευτος, εκτός ελέγχου καπιταλισμός που προξένησε την άγρια χρηματοπιστωτική καινοτομία που στη συνέχεια οδήγησε σε μια μη βιώσιμη κερδοσκοπία στην αμερικανική στεγαστική αγορά και στο τέλος στην κρίση υποθηκών. Η αποτυχία να ρυθμιστούν τα «ασφάλιστρα» και άλλα παράγωγα χρηματοοικονομικών προϊόντων ήταν πράγματι ένα τεράστιο λάθος. Αλλά οι αιτίες αυτής της κρίσης θα μπορούσαν να αποδοθούν σε μια επιπλέον βασική μεταβλητή: ονομαστικά, σε μια βάνουση εκδοχή της συσσώρευσης κεφαλαίου που λειτούργησε με βάση τη περικοπή του εργατικού προσωπικού με στόχο να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα της επιχείρησης, τη στασιμότητα των μισθών, την οπισθοδρομική ανακατανομή του εισοδήματος, και τον περιορισμό της οργανωμένης εργασίας—παράγοντες που οδήγησαν στη συνέχεια σε ένα άγριο σπιράλ δανεισμού και χρέους.

Αυτοί είναι δύο μεταξύ διαφόρων άλλων βασικών παραγόντων γύρω από την παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση του 2007–08 που οι νεοφιλελεύθεροι οικονομολόγοι αρνούνται ακόμη και να αναγνωρίσουν.

Οι νεοφιλελεύθεροι δογματικοί υποβαθμίζουν επίσης την ιδέα ότι, όπως και στο παρελθόν, ο καπιταλισμός σώθηκε από τον ίδιο τον θεσμό που οι ίδιοι περιφρονούν κατάφωρα (όταν δεν λειτουργεί αποκλειστικά προς όφελος των πλουσίων και των ισχυρών): η κρατική παρέμβαση, που περιλάμβανε ένα κύμα εθνικοποιήσεων, αποσόβησε μια παγκόσμια χρηματοοικονομική κατάρρευση και απέτρεψε μια Δεύτερη Μεγάλη Ύφεση μέσω προγραμμάτων στήριξης της οικονομίας. Δίχως αυτά, θα είχαμε ένα ακόμα μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας και μια περαιτέρω πτώση του ΑΕΠ.

Ακόμα κι έτσι, οι προηγμένες οικονομίες του κόσμου δεν φαίνεται να την έχουν σκαπουλάρει. Αντιθέτως, υπάρχουν σημάδια ότι ο κίνδυνος μιας κάμψης είναι υψηλός και μια ύφεση «διπλής βουτιάς», αν και σίγουρα όχι αναπόφευκτη, είναι μια αρκετά πιθανή έκβαση. Ανάμεσα σε έναν αριθμό πειστικών δειγμάτων ότι ο κίνδυνος μιας παγκόσμιας ύφεσης είναι υψηλός είναι πως η οικονομία των ΗΠΑ βιώνει μια ιστορικά πρωτοφανή έλλειψη ανάπτυξης στις τάξεις

απασχόλησης και ότι η οικονομική ανάπτυξη της Ευρώπης επιβραδύνεται, ακόμη και στη Γερμανία.

Η κατάσταση είναι ιδιαίτερα ρευστή στην Ευρώπη. Τα μέτρα λιτότητας έχουν άμεσα αρνητικά αποτελέσματα στην οικονομική μεγέθυνση, αλλά η πολιτική ελίτ της Ευρώπης επιμένει σε μια συντηρητική δημοσιονομική στάση. Επιπλέον, οι ευρωπαϊκές τράπεζες έχουν υπερβολικά χαμηλά κεφάλαια κίνησης, και ως εκ τούτου είναι τρομερά ευάλωτες, αλλά δεν υπάρχει σχέδιο για μια ευρωπαϊκή προσέγγιση και οι χώρες πρέπει από μόνες τους να λάβουν μέτρα για να προστατεύσουν τις τράπεζές τους. Και, φυσικά, υπάρχει η σοβαρή κρίση δημόσιου χρέους στην ευρωζώνη, η οποία γίνεται όλο και πιο σοβαρή, δεδομένου ότι οι ηγέτες της ΕΕ έχουν επιλέξει ουσιαστικά να κλωτσήσουν το πρόβλημα όσο πιο μακριά γίνεται, προφανώς αγνοώντας το γεγονός ότι η ημέρα της κρίσης πλησιάζει όλο και πιο κοντά.

Η κοινή λογική, η οικονομική θεωρία και η ιστορική εμπειρία υποδεικνύουν ότι τα εργαλεία για την αποφυγή μιας παγκόσμιας ύφεσης βρίσκονται στα χέρια των κρατών και των θεσμών τους και όχι στο «αόρατο χέρι της αγοράς.» Αυτό σημαίνει δραστήρια κρατική παρέμβαση στην αγορά (στέγαση, εκπαίδευση, υγεία, ενέργεια, υποδομές, κ.λπ.) και επεκτατική νομισματική πολιτική. Η εμμονή με τη μείωση των ελλειμμάτων στα μέσα μιας οικονομικής οπισθοχώρησης με την εφαρμογή μέτρων λιτότητας και περικοπές στον προϋπολογισμό είναι κρατική παρέμβαση σε λάθος κατεύθυνση: μετατοπίζει την ισορροπία υπέρ των αγορών όταν οι ίδιες οι αγορές είναι εκείνες που ευθύνονται για το οικονομικό χάλι—και συνεπώς δεν είναι σε θέση να ανακινήσουν την οικονομία και να επιταχύνουν την ανάπτυξη.

Η νεοφιλελεύθερη οικονομική σκέψη είναι επικίνδυνα ελαττωματική. Η σημερινή κατάσταση της προηγμένης παγκόσμιας οικονομίας φέρει μερικές εντυπωσιακές ομοιότητες με τις συνθήκες που οδήγησαν στη Μεγάλη Ύφεση του '30 και η διάδοση του νεο-Χουβεριανισμού παρέχει μια συνταρακτική αίσθηση ενός déjà vu. Πράγματι, αναμένοντας τον τυφλό να θεραπεύσει τον ανάπηρο κατέληξε σε μια τραγωδία το 1929. Γιατί να πιστέψει κανείς ότι θα είναι διαφορετικά τα πράγματα αυτή τη φορά.

Ο Χ. Πολυχρονίου είναι Ερευνητικός Συνεργάτης και Εταίρος Πολιτικής στο Ινστιτούτο Οικονομικών Levy.

Copyright © 2011 Levy Economics Institute